

Svar på Skolverkets remiss om nya inriktningar och examensmål för naturbruksprogrammet Dnr 2015:1247

Sörmlands naturbruk, SNB, är en del av Landstinget Sörmland och förvaltar huvuddelen av landstingets markinnehav, länets största naturreservat och de länsgemensamma kanotlederna. SNB bedriver utbildning inom gymnasieskolans Naturbruksprogram och Introduktionsprogram, gymnasiesärskolans program för Skog mark och djur, samt komvux- och uppdragsutbildningar inom naturbruksområdet.

Skolverket har av regeringen fått i uppdrag att med utgångspunkt i Yrkesprogramsutredningen (SOU 2015:29) föreslå hur många poäng de nya inriktningarna ska omfatta, samt examensmål för programmet.

SNB har tagit till sig remissen och anser sammantaget att:

- Remisstiden är allt för kort för att på djupet kunna analysera konsekvenserna av vad de föreslagna förändringarna blir för huvudmän, utbildningsanordnare, avnämare och elever.
- Urvalet av de officiella remissinstanserna är litet såväl till antal som bredd. Flera branscher, myndigheter och organisationer som starkt påverkas av beslutet har i realiteten inte beretts möjlighet att yttra sig.
- De föreslagna förändringarna ligger olämpligt i tid sett till kommande förändringar inom gymnasieskolan.
- Att låsa upp 700 p i inriktningskurser omöjliggör anpassningar till regionala förhållanden i landet och förhindrar att eleverna kan specialisera på djupet.
- Utbrytningen av häst till egen inriktning är positiv och kommer att stärka inriktningen.
- Förändringarna i examensmålen kan vara förödande för flera yrkesutgångar och innebär en avsmalning av naturbruksprogrammet.
- De sammantagna föreslagna förändringarna svårigen kan leda Naturbruksprogrammet framåt och bidrar inte till en säkrad kompetensförsörjning inom de aktuella näringarna.

Förslag till nya inriktningar och gymnasiepoäng

Skolverket anger i remissen att verket i arbetet har analyserat vilka kompetenser som skilda inriktningar inom programmet bör leda till. SNB ifrågasätter starkt denna analys till såväl form som slutsats då endast ett fåtal branscher har beaktats eller varit delaktiga i processen. Förslaget är generellt till sin ansats närmast bakåtsträvande. Det fokuserar helt på vad som skulle kunna kallas primärproduktion inom traditionella näringar till förfång för kompetensförsörjningen inom den uppsjö av näringar inom såväl lantbruk som skog som växer idag. Dagens elever kommer att vara yrkesverksamma in i 2060-talet, och det är ett rimligt antagande att kompetensbehovet på

framtidens arbetsmarknad inte kommer att vara likställt med behovet som det såg ut för några årtionden sedan.

SNB gör bedömningen att det är mycket tveksamt att binda upp 700 p av inriktningskurserna i nuläget då det i skrivande stund pågår utredningar och arbeten med att göra justeringar av gymnasieskolan som helhet vad gäller till exempel att återigen säkerställa att alla program ger grundläggande högskolebehörighet eller att sätta in någon estetisk kurs som obligatorium. Detta kommer sannolikt att leda till ytterligare justeringar och förändringar för utbildningsanordnaren alldeles oaktat av utfallet av förslagen i den här aktuella remissen. Det vore därför mer logiskt att vänta in resultatet av de andra, större, pågående arbetena så att eventuella justeringar i naturbruksprogrammet kan synkroniseras med helheten.

SNB konstaterar vid en blick på andra yrkesprogram att låsningseffekterna där är betydligt mindre än vad som skulle bli fallet för Naturbruksprogrammet. Det är ingalunda så att 700 p låsta i inriktningkurser är det normala för yrkesprogrammen. För att kunna vara anställningsbara inom några av de smalare utgångarna krävs en relativt hög grad av specialisering hos eleverna. Detta kan inte nås inom ramen för det utrymme som blir kvar.

De föreslagna förändringarna medför ett smalare men inte vassare naturbruksprogram, så till vida att man utesluter nya utvecklingsområden exempelvis inom skogen. Viltvård, jakt, fiske med mera är både en besöksnärlingsfråga och en yrkeskompetensfråga som är nationellt mycket intressant, och de kompetenser som handlar både om jakt och viltvård, parat med grundkunskaper inom skogsbruk och även naturturism, svarar i högsta grad mot en kommande näringsgren och en växande arbetsmarknad. En fråga Skolverket borde ställa sig är hur de på bästa sätt kan stödja en sådan utveckling.

Rent allmänt kan sägas att en starkare statlig styrning av inriktningarna möjligen kan leda till att ett mindre antal traditionella yrkesutgångar stärks på pappret, men då detta sker på bekostnad av att flexibiliteten och möjligheten till lokal eller regional anpassning nästan helt försvinner är det SNBs bedömning att resultatet i själva verket kommer att bli kontraproduktivt. SNB är långt ifrån den enda utbildningsanordnaren som ligger på gränsen vad gäller elevantal för att kunna ha en hållbar ekonomi. Ungefär en tredjedel av eleverna läser inriktning Skog med yrkesutgång viltvårdare och endast en mycket liten del av dessa elever skulle vid valet av gymnasieutbildning vara intresserade av en traditionell skogsutbildning. Ett sådant elevtapp är det mycket tveksamt om organisationen skulle klara av. Södermanland skulle då stå helt utan naturbruksutbildningar, undantaget friskolornas djurutbildningar. Situationen är liknande på många andra platser i landet. Det finns en viss minsta volym av elever som krävs för att kunna täcka de fasta kostnader som de klassiska skolorna har för att kunna tillhandahålla seriösa driftsresurser till utbildningarna.

Förslag till ändrade examensmål och inriktningar

SNB har även granskat de föreslagna förändringarna i examensmålen. Med tilltagande förvåning konstaterades då att det i remissens förslag skall eleverna inte längre ges möjlighet att läsa kurser som förbereder för högskolestudier inom naturvetenskap. Detta ligger inte i linje med vad som sagts av Amelie von Zweigbergk och Yrkesprogramsutredningen. Sett över tid har mellan 15 och 25 procent av årskullarna som läst Naturbruksprogrammet inom SNBs regi valt att läsa mot naturvetenskaplig behörighet. Dessa elever har därmed fått med sig en dubbel kompetens i form av

en yrkesutbildning inom naturbruket som de kunnat dra nytta av vid högre studier och framtida arbete.

Vidare kan konstateras att arbete med rekreation och naturupplevelser inte längre ses som en verksamhet inom naturbruk. SNB verkar i ett av landets viltrikaste områden. Antalet företagare som på ett eller annat sätt har jakt och viltvård som en intäktskälla är stort och ökar stadigt i regionen. Undersökningar av de senaste årens avgångselever visar att huvuddelen av dessa har arbete inom branschen redan kort efter avslutade studier. Dessa arbeten kan omfatta allt från jakt- och naturguide till praktiskt viltvårdsarbete eller utbildning och instruktörsarbete. Viltvården är tätt sammanbunden med såväl skogs- som lantbruket i vår region, inte minst när det gäller tex betesskademinimering på plantor och åkergrödor.

Djurvård

De förändringar som gjorts inom beskrivningen av inriktningen Djurvård är fullt rimliga med ett mycket stort undantag. Skrivningen om att eleverna skall lära sig utifrån ett vetenskapligt synsätt är borta. Detta ställer sig SNB mycket frågande till.

Hästhållning

Positivt att häst bryts ut och får en egen inriktning. Även mycket bra att utgången tydliggörs som hästkötare och att arbetsuppgifterna som beskrivs är relevanta för yrket.

Lantbruk

Inriktningen lantbruk ska enligt förslaget inte längre ge kunskaper om vatten och ekonomi. Det kan finnas logiska förklaringar till att vatten stryks, men SNB kan inte se logiken i att ekonomin inte lyfts fram än tydligare. Vidare kan konstateras att kombinationslantbruk och landsbygdstjänster är borttagna som exempel på yrken. SNB ligger i en ganska typisk mellanbygd med relativ närhet till storstaden. Många av våra elever hamnar just inom kombinationslantbruk eller arbetar med landsbygdstjänster under del av sin anställning hos regionens arbetsgivare.

Skogsbruk

Vilket antyddes redan i förändringarna i examensmålens andra stycke har Skolverket här valt att se skogen som något mycket snävt och knappast något annat än en leverantör av skogsråvara. SNB delar inte alls den synen. Borttagandet av bisatsen att inriktningen också ska ge kunskaper om skogen som rekreation och upplevelser, är mycket otidsenligt. SNB konstaterar också med förvåning att de relativt stora och växande näringarna vilt- och vattenvård är borta som exempel på arbeten. Skillnaderna mellan den befintliga inriktningen *Skog* och den föreslagna *Skogsbruk* är så stora att det kan ifrågasättas om det inte i själva verket är fråga om en ny inriktning.

Trädgård

SNB ser det som positivt att det finns med ett förtydligande om kravet på tekniskt kunnande och utrustning i den nya texten. Som tidigare nämnts agerar SNB inom en storstadsnära region och ser därför att många av våra trädgårdselever får sina första arbeten inom vad som skulle kunna kallas trädgårdstjänster. Det är borttaget som exempel på arbete som studier vid inriktningen kan leda till.

När det gäller namnen på inriktningarna ser SNB inte förändringarna som ett problem, utom möjligen för inriktningen Skogsbruk som är onödigt avgränsande då utgångarna trots allt är väldigt många fler än de som Skolverket listar här.

Slutligen harmoniserar remissförslaget som helhet dåligt med Yrkesprogramsutredningen bland annat vad gäller andelen poäng som kan bindas upp i inriktningskurser, synen på lämpligheten att kunna läsa naturvetenskapliga kurser inom Naturbruksprogrammet med mera. Intrycket är att Skolverket tagit uppdraget och gjort långt mer djupgående förändringar i sitt förslag, utan att gjort en ordentlig konsekvensanalys annat än på ytan. En mening i andra stycket på sidan två i remissen är talande: *"Om regeringen beslutar enligt ovanstående förslag om nya inriktningar avser Skolverket att ta fram nya ämnesplaner och ändra i vissa nuvarande ämnesplaner."* Detta arbete är vad SNB förstår redan långt gånget utan att ha inväntat remissvaren på denna remiss vilket är anmärkningsvärt. SNBs synpunkter på de förändringar i ämnesplaner som föreligger kommer att lyftas i kommande remissvar i närtid.

Tystberga den 24 mars 2016

Lotta Lindberg Thompson, verksamhetschef

Per Fermvik, rektor